

Na toplejših prisojnih pobočjih je prvotna gozdna podoba zelo spremenjena, vendar prevladujoči črni gaber nakazuje združbo bukve in črnega gabra (*Ostrya-Fagetum*) in rastišča južnoalpskega gozda modrike in črnega gabra (*Sesleria variae-Ostryetum*).

13. ORGLARSKA KOPA IN

OGLARJENJE

Včasih so v goratem svetu iz bukovega lesa v oglašarskih kopah kuhali oglje in ga v "oprtnikih" znosili v dolino. Ob kuhanju oglja se namreč masa lesa zmanjša na eno četrtino, prostornina približno na polovico, kurilna vrednost pa se skoraj podvoji.

14. VRH GRADU

Ruševine so ostaline najbolj ohranjenega in hkrati najpomembnejšega gradu na severnem Primorskem z začetka 12. stoletja. Patriarh je na gradu bival le občasno in v starejši dobi, ker si je kasneje zgradil svoj Dvor ob Tolminki. Po potresu leta 1348 je bil grad zelo poškodovan, prav tako leta 1511, ko je bil še v lasti Habsburžanov. Leta 1554 je vanj udarila strela in je pogorel. Hud problem na gradu je bila pitna voda, zato je grof Turn leta 1559 zgradil dva velika zbiralnika za deževnico, ki sta vidni še danes. Zavod za spomeniško varstvo Gorica je v letu 1964 začel z odkrivanjem ruševin na Kozlovem robu. Med ruševinami in v zasutih zbiralnikih je bilo najdeno obilo arheološkega gradiva. Javnosti so bile najdbe z gradu na Kozlovem robu predstavljene v okviru obsežne razstave Arheološka predstavitev Tolmina, odprta leta 1995 v Tolminskem muzeju. Danes pa si lahko v tem muzeju ogledate prikaz razvoja samega gradu ter predmete, ki pričajo o grajskem življenju. Od leta 1996 poteka na gradu spomeniško-varstvena akcija z namenom, da se objekt sanira in uredi tako, da bo grajska ruševina predstavljena kot točka, ki bo služila za spoznavanje srednjeveške zgodovine in arhitekture ter kot turistično zanimiva lokacija Tolmina.

Z Gradu je čudovit razgled na Tolminsko kotlino in okoliške gore.

Zgibanko izdal:

Zavod za gozdove Slovenije, OE Tolmin

Fotografije in besedilo: Edo Kozorog

Skica in fotografija kope: Florijan Leban

Recenzija: Damjana Fortunat Černilogar

Lektoriranje: Nevenka Janež

Naklada 5000 izvodov

Tisk: Grafika Soča, 2004

Dodatne informacije:

ZGS, OE Tolmin, Tumov drevored 17,

Tolmin, Tel.: 05 38 01 240,

<http://www.sigov.si/zgs>

Tolminski muzej, Mestni trg 4, Tolmin,

Tel.: 05 381 13 60, <http://www.tol-muzej.si>

LTO Sotočje, Petra Skalarja 4, Tolmin,

Tel.: 05 381 00 84,

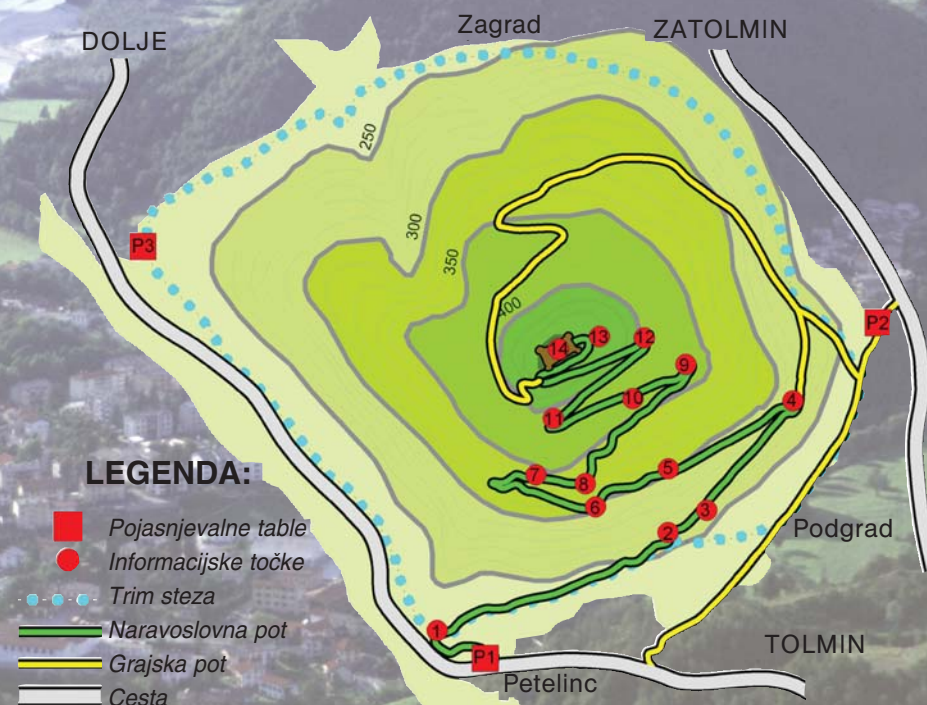
<http://www.lto-sotocje-tolmin.si>

KOZLOV ROB

MED SIMBOLNIM, KULTURNOZGODOVINSKIM,
REKREACIJSKIM IN TURISTIČNIM POMENOM

Kozlov rob z gradom na vrhu je že vsaj od 12. stoletja dominanten element v tolminski kulturni krajini. Skozi zgodovino je imel različne simbolne vloge. Za nekdanje podložnike je bil simbol fevdalne oblasti in znamenitega tolminskega punta. Domnevno Dantejev obisk še danes simbolizira skrivnostnost zgodovine Tolminske. Med soško fronto je bil ključna utrjena in opazovalna točka pri obrambi tolminskega mostišča. Danes je Kozlov rob mestni gozd namanjen rekreaciji in vsakodnevnim stikom krajanov z naravo in je razglašen kot gozd s posebnim namenom (Uradno glasilo št. 11/98). Sanirane in utrjene razvaline nekdanjega gradu so razglašene za kulturni spomenik (Uradno glasilo št. 5/90). Zaradi izjemnega simbolnega pomena ima vse pomembnejšo vlogo tudi za identiteto ožje in širše Tolminske in pri razvoju turizma. Vse omenjene vloge povezuje zgodovinsko naravoslovno pot, ki poteka po sprehajalni poti na Grad in obiskovalca seznanja z znamenitostmi Kozlovega roba in širše Tolminske.

KOZLOV ROB

1. PRIČEVANJE STARE JELKE

Jelka je vzniknila v času med tolminskim puntom in francoskimi vojnami. V senci drugih dreves se je dolgo časa borila za svoj obstoj, zato so do zemljičke odveze leta 1848 letnice zelo ozke. Krvavo soško fronto je jelka pričakala že kot odraslo, vitalno drevo, zato si je lahko opomogla. Menjavanje avstrijske, italijanske in nemške okupacijske terčasne zavezniške uprave po 2. svetovni vojni nanjo ni več vplivalo, saj je vsaka oblast za navadno jelko enaka. Ker je bila zaradi onesnaženja vse manj vitalna, tudi ni zaznala, ali je bilo boljše pod Jugoslavijo ali v samostojni Sloveniji. Vstopa Slovenije v Evropsko unijo ni dočakala, saj so jo morali gozdarji zaradi začetka sušenja posekati, sicer bi lahko ogrozila svoje sosedo in obiskovalce gozda.

2. TOPLOLJUBNA DREVESA

Črni gaber, črni bor, mali jesen in hrast cer zaradi svoje skromnosti lahko uspevajo na

sušnih in skromnih dolomitnih rastiščih južnega pobočja Kozlovega roba.

3. SMREKA (*Picea abies*) IN**JELKA (*Abies alba*)**

sta za površnega opazovalca podobni vrsti. Ob podrobnejši primerjavi lubja, oblike krošnje, iglic in storžev pa odkrijemo večje razlike. Jelka skupaj z bukvi jo gradi gozdove na dinarskem visokem krasu (Trnovski gozd), smreka pa je pomembno drevo v Alpah. Jelke in posamezne smreke ob vzhodu Kozlovega roba so po nekaterih virih ostanek grajskega parka.

Lovna nastava, nameščena v bližini, je za kontrolo številčnosti lubadarjev. Ravnoesje v naravi je včasih porušeno, zato je potrebno spremljati populacijo nekaterih vrst in po potrebi ukrepati, sicer lahko pride do večje gospodarske, pa tudi ekološke škode.

4. PROFIL GOZDNIH TAL

ob useku prikazuje različne plasti (horizonte) tal, ki so prepletene tudi s koreninami. Na strmih pobočjih se razvijajo skromna tla (rendzine), v katerih prav korenine varujejo tla pred vodno erozijo.

5. BODEČA LOBODIKA**(*Ruscus aculeatus*)**

je zimzeleni okrasni polgrm, ki uspeva le v krajih s toplim podnebjem. Njena sorodnica, širokolistna lobodika (*Ruscus hypoglossum*), je zaščitena, lokalno pa tudi bodeča lobodika zaradi prekomernega nabiranja.

6. BUNKER

ob poti je bil del avstro ogrskih položajev v soški fronti. Vzdušje tistega časa je ob otvoritvi zgodovinsko naravoslovne učne poti leta 1994 za nekaj trenutkov pričarala skupina 1313 (*Dreizehn dreizehn*) iz Bovca. Kozlov rob je

bil pomembna obrambna točka tolminskega mostišča. Preboj, ki so ga kasneje poimenovali »čudež pri Kobaridu« se je prišel prav iz Tolminskega mostišča. Združene avstroogrske in nemške enote so 24. oktobra 1917 prebile fronto pri Tolminu in Bovcu. Preboj pri tolminskem mostišču je podrobneje prikazan na posebni informacijski tabli (P3).

7. BAŠKI DOLOMIT Z ROŽENCI

Baški dolomit je krušljiva sedimentna kamenina preobrazena iz apnenca. Zaradi vulkanskih pojavov so vmes vidne vrinjene črne plasti silikatnega roženca.

Poleg dachsteinskega apnenca, ki sestavlja celotne Julijske Alpe, je tipična kamenina na Tolminskem še volčanski ploščasti apnenec, katerega nagubane plasti so lepo vidne ob cesti pod Ključem pri Modreju.

8. RAZGLEDNA TOČKA

Če primerjamo podobo, ki nam jo nudi razgled proti Tolminu, s fotografijo, posneto z razgledišča okoli leta 1930, zaznamo velike spremembe v kulturni krajini. Kažejo se v zaraščanju kmetijskih površin in zmanjševanju števila omejnikov, širjenju urbanih površin ter zmanjševanju drevoredov v mestu.

9. ČRNI BOR (*Pinus nigra*)

je zelo skromna jugovzhodnoevropska vrsta, kar so gozdarji s pridom izkoristili pri pogozdovanju nekoč ogolelega Krasa. Veliko zaslug za to ima gozdar Josef Ressel, znan zlasti kot izumitelj ladijskega vijaka. Nekaj časa je služboval tudi v Trnovskem gozdu.

10. BUKEV (*Fagus sylvatica*)

je najbolj razširjeno drevo na Tolminskem, pa tudi v Sloveniji. Le nekaj deset metrov naprej je prikazano **SPRAVILO LESA PO**

DRŽI. Do začetka prejšnjega stoletja je bilo spravilo po lesenih in zemeljskih drčah najpogostejši način spravila. V zadnjih desetletjih poteka spravilo lesa le še z žičnicami in traktorji.

11. LIPA (*Tilia platyphyllos*) IN**LIPOVEC (*Tilia cordata*)**

sta močno povezana s tradicijo in kulturo Slovencev. Lipa je še danes pomemben element slovenske kulturne krajine. Najmogočnejša lipa na Tolminskem je ohranjena v Rutu v Baški grapi, v gozdu pa se pojavlja le posamično in ne dosega večjih dimenzij.

12. RAZLIKE MED PROSOJNO IN OSOJNO STRANJO

Kozlovega roba opazimo s preloma pobočja ob počivališču. Na osojni strani raste predvsem bukev, ki potrebuje hladnejše in vlažnejše rastišče - združba podgorski bukovec (*Hacquetio-Fagetum*)

